

Anotace	Seznámení s příslovním, rčením a pranostikou - jejich charakteristiky a příklady, spojování sousloví k sobě, vysvětlování významu
Autor	Mgr. Denisa Šafářová
Jazyk	Čeština
Očekávaný výstup	Seznámení s útvary lidové sl
Speciální vzdělávací potřeby	žádné
Klíčová slova	Český jazyk, lidová slovesnost, přísloví, rčení, pranostika
Druh pracovního materiálu	
Druh interaktivity	Kombinovaný
Cílová skupina	Žák
Stupeň a typ vzdělání	Základní vzdělávání - první stupeň - druhé období
Typická věková skupina	10 - 12
Celková velikost	30,4 kB

Přísloví, rčení a pranostika

Autorem materiálu a všech jeho částí, není-li uvedeno jinak, je Mgr. Denisa Šafářová.

*Dostupné z Metodického portálu www.rvp.cz, ISSN: 1802-4785, financovaného z ESF a státního rozpočtu ČR.
Provozováno Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze.*

Přísloví

- ustálené spojení slov, které vyjadřuje obecně platné zásady, vyjadřují lidské zkušenosti a jejich smyslem je morální ponaučení
- může se objevit i varování či dokonce pokárání
- má pevně danou formu - věty nelze přeformulovat

Bez práce nejsou koláče.

Kdo chce psa bít, hůl si vždycky najde.

Komu se nelení, tomu se dělení.

Spoj k sobě části přísloví které k sobě patří

Kdo jinému jámu kopá	
Tichá voda	
Dočkej času	
Co můžeš udělat dnes	
Leší vrabec v hrsti	
Jak se do lesa volá	
Čiň čertu dobře	
Kovářova kobyla	
S čím kdo zachází	
Stokrát nic	

peklem se ti odmění

sám do ní padá

tak se z lesa ozývá

tím taky schází

chodí bosa

jako husa klasu

umořilo vola

břehy mele

**neodkládej na
zítrék**

než holub na střeše

Rčení

- lidové úsloví, obrat, nebo ustálená fráze - lze libovolně skloňovat a časovat
- cílem je pobavení, oživení mluvy
- význam není chápán doslovně, je přenesen do obrazné roviny
- nejčastější náměty:
 - příroda (*udělat kozla zahradníkem*)
 - náboženství (*přijít s křížkem po funuse*)
 - antická mitologie, řecká a latinská literatura (*danajský dar*)

Co jednotlivá rčení znamenají

prokázat medvědí službu	
utáhnout na vařený nudli	
vytahovat kostelníka na věž	
žabomyší válka	
dělat z komára velblouda	
co na srdci, to na jazyku	
chytat lelky	
Tantalova muka	
vytrhnout trn z paty	
než řekneš švec	

brzy

upřímnost

nic nedělat

malicherné neshody lehce někoho oklamat
 veliké utrpení popotahovat (při rýmě)
 pomoci v nesnázích

zveličovat nedůležité
 uškodit někomu svou
 pomocí

Pranostika

- stejně jako pořekadlo a rčení, patří pranostika do lidové slovesnosti
- rčení, které se přímo váže k počasí, jednotlivým dnům, měsícům či ročním období a na základě lidské zkušenosti se snaží předpovídat meteorologické jevy

Rosí-li v srpnu silně tráva, pěkné povětrí se očekává.

Moc hub srpnových, moc vánic sněhových.

Na Hromnice o hodinu více.

Spoj k sobě části pranostik které k sobě patří

to srpen nedopeče

Na svatého Jiří	
Svatá Luci noci upije	
Svatá Anna	
Březen	
Duben	
Na nový rok	
Medardova kápě	
Co červenec neuvaří	
Divoké husy na odletu	
Když v listopadu hřímá	

a dne nepřidá

vylézají hadi a štíři

za kamna vlezem

čtyřicet dní kape

ještě tam budem

konec babímu létu

o slepičí krok

chladna z rána

úrodný rok na to bývá

Řešení

Přísloví

Kdo jinému jámu kopá	sám do ní padá
Tichá voda	břehe mele
Dočkej času	jako husa klasu
Co můžeš udělat dnes	neodkládej na zítřek
Leš vrabec v hrsti	než holub na světě
Jak se do lesa volá	tak se z lesa ozývá
Čiň čertu dobře	peklem se ti odmění
Kovářova kobyla	chodí bosa
S čím kdo zachází	čím taky schází
Stokrát nic	umořilo vola

Rčení

prokázat medvědi službu	uškodit někomu svou pomocí
utáhnout na vařený nudli	lehce někoho oklamat
vytahovat kostelníka na věž	popotahovat (při rýmě)
žabomyši válka	malicherné neshody
dělat z komára velblouda	zveličovat nedůležité
co na srdci, to na jazyku	upřímnost
chytat lelky	nic nedělat
Tantalova muka	veliké utrpení
vytrhnout trn z paty	pomocí v nesnázích
než řekneš švec	brzy

Pranostiky

Na svatého Jiří	vylézají hadi a štiři
Svatá Luci noci upije	a dne nepřidá
Svatá Anna	chladna z rána
Březen	za kamna vlezem
Duben	ještě tam budem
Na nový rok	o slepiči krok
Medardova kápě	čtyřicet dnů kape
Co červenec neuvaří	to srpen nedopeče
Divoké husy na odletu	konec babimu létu
Když v listopadu hřímá	úrodný rok na to bývá

Použitá literatura

www.rceni.cz